View the original article

فراتر از خبر

پشت پردهٔ ادعای پزشکیان دربارهٔ اختیارات مذاکره با آمریکا چیست؟

رادیو فردا

۱۹/آبان/۱۴۰۵



مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری اسلامی ایران، در کنار عباس عراقچی، وزیر خارجه، در سفر پنجم آبان امسال به مسکو

ادعای اخیر مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور ایران، درباره واگذاری «اختیاراتی» از سوی رهبر جمهوری اسلامی به او برای انجام مذاکره، انتظارات و در عین حال پرسش‌هایی را دربارهٔ حد و حدود اختیارات رئیس‌جمهوری در سیاست خارجی به وجود آورده است.

همچنین این پرسش مطرح است که در صورت درست بودن این ادعا، آیا اجازهٔ سیاسی رهبر برای پیشبرد مذاکرات با آمریکا، نشان‌دهندهٔ تغییر در سیاست او در قبال ایالات متحده به شمار می‌رود؟

پزشکیان چه گفت؟

مسعود پزشکیان در اظهاراتی که اخیرا در نشست با استانداران مطرح کرد بدون آن که جزئیاتی ارائه کند، ادعا کرد که از سوی مجتبی خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی، اختیاراتی دریافت کرده که می‌تواند از طریق مذاکره به جنگ کنونی پایان دهد.

او با تأکید بر اهمیت عبور از «چالش‌ها و بحرانی که دشمنان برای ایران ساخته‌اند»، گفت: «تلاش می‌کنیم با گفت‌وگو مشکل را حل کنیم».

این اظهارات در حالی است که نه تنها ماهیت اختیارات واگذارشده، زمان اعطا، حدود و دامنه آن‌ها یا نهادی که قرار است از طرف دولت با آمریکا مذاکره کند، مشخص نشد، بلکه هیچ منبع دیگری به غیر از خود پزشکیان اعطای این اختیارات را تایید نکرد.

با این حال، برخی سیاسیون در ایران این اظهارات پزشکیان را جدی گرفته‌اند. به عنوان نمونه، عزت‌الله یوسفیان‌ملا نمایندهٔ پیشین مجلس به خبرگزاری ایسنا گفت: «حتی طرف پیروز جنگ با مشکلات و هزینه‌های جنگ، مواجه می‌شود. باید با توجه به اختیاراتی که رهبر انقلاب به رئیس‌جمهوری داده‌اند، تا حد امکان مسیر مذاکره دنبال شود».

بیشتر در این باره:

پاراگراف اول؛ سایه جنگ بر سر ایران؛ دیپلماسی تا کجا فرصت دارد؟



تفویض اختیار مذاکره به پزشکیان ممکن است؟

اظهارات پزشکیان در درجهٔ اول، پرسشی فراتر از موضوع مذاکرات تهران و واشینگتن را مطرح می‌کند: این که رئیس‌جمهوری ایران در ساختار سیاسی جمهوری اسلامی تا چه اندازه در سیاست خارجی و تصمیم‌گیری‌هایی مثل تصمیم‌گیری دربارهٔ مذاکره با ایالات متحده اختیار دارد؟ و اساساً آیا رهبر می‌تواند اختیار چنین تصمیم‌گیری‌های کلانی را به رئیس‌جمهوری واگذار کند؟

رضا علیجانی، تحلیلگر سیاسی، در این زمینه به رادیو فردا می‌گوید که تفویض اختیار به پزشکیان از نظر قانونی و حقوقی ممکن است: «چنین سابقه‌ای نیز در جمهوری اسلامی وجود داشته است. برای مثال، روح‌الله خمینی فرماندهی کل قوا را به ابوالحسن بنی‌صدر تفویض کرد؛ اختیاری که بعدها، در پی اختلافات بنی‌صدر با حزب جمهوری اسلامی، از او پس گرفته شد. همچنین خمینی در مقطعی اختیار تصمیم‌گیری درباره آزادی گروگان‌های آمریکایی را به مجلس واگذار کرد».

با این حال، این تحلیلگر سیاسی تاکید می‌کند که مسئله درباره پزشکیان صرفاً حقوقی نیست و بعد سیاسی آن اهمیت بیشتری دارد.

علیجانی می‌گوید که پزشکیان از نظر وزن و جایگاه سیاسی، لزوماً در موقعیتی نیست که بتوان تصور کرد اختیاراتی در سطح تصمیم‌گیری‌های راهبردی به او یا دولتش، از جمله وزیر خارجه، واگذار شده باشد: «البته باید توجه داشت که رئیس‌جمهور هم‌زمان ریاست شورای عالی امنیت ملی را نیز بر عهده دارد. بنابراین، ممکن است منظور از تفویض اختیار، صرفاً شخص پزشکیان در مقام رئیس‌جمهور نباشد، بلکه جایگاه او به‌عنوان رئیس شورای عالی امنیت ملی را هم در بر بگیرد. به‌ویژه آن‌که پیش‌تر نیز در پیام

مربوط به تفاهم اسلام‌آباد، از قول مجتبی خامنه‌ای نقل شده بود که رئیس‌جمهور و شورای عالی امنیت ملی تضمین‌هایی به او داده‌اند و او بر همین اساس موافقت کرده است».

این تحلیلگر احتمال دیگری را نیز مطرح می‌کند: «این تفویض اختیار ممکن است به کمیتهٔ شش‌نفره‌ای مربوط باشد که شورای عالی امنیت ملی برای تسریع در تصمیم‌گیری‌ها تشکیل داده و بخشی از اختیارات را به آن واگذار کرده است. پزشکیان نیز عضو این کمیته است. بنابراین، ممکن است اختیارات مورد اشاره در واقع به این سازوکار جمعی و تصمیم‌گیری سریع مربوط باشد، نه به شخص رئیس‌جمهور به‌تنهایی».

بیشتر در این باره:



شکاف در اردوگاه جمهوری اسلامی؛ جنگ قدرت در غیاب رهبر جدید؟

موضع سپاه پاسداران چیست؟

هنوز هیچ فرمانده ارشد سپاه پاسداران به ادعای پزشکیان واکنشی نشان نداده است، اما به نظر می‌رسد این ارگان نظامی-ایدئولوژیک که وظیفهٔ حفاظت از «انقلاب اسلامی» را برای خود تعریف کرده، در زمینهٔ تلاش دولت پزشکیان برای مذاکره با آمریکا چندان با دولت هم‌نظر نیست.

پس از اظهارات پزشکیان، کیان عبداللهی، سردبیر خبرگزاری «تسنیم» نزدیک به سپاه پاسداران، در گفت‌وگو با روزنامهٔ «فرهیختگان»، ضمن ادعای «شکست آمریکا» در جنگ علیه جمهوری اسلامی، با هرگونه مذاکرهٔ هسته‌ای با آمریکا مخالفت کرد.

اما پزشکیان در اظهارات دیگری در جلسهٔ هماهنگی «مدیریت مصرف انرژی و سوخت» بار دیگر به ضرورت خروج از وضعیت «نه جنگ، نه صلح» پرداخت و ادعا کرد که رویکرد رهبر جمهوری اسلامی را در زمینه خروج کشور از این وضعیت پیگیری می‌کند.

این اظهارات را نمی‌توان جدا از مجموعهٔ موضع‌گیری‌های او در ماه‌های گذشته بررسی کرد. پزشکیان بارها کوشیده نشان دهد که پیگیری مذاکره با آمریکا نه تصمیم شخصی او و نه ابتکار مستقل دولت، بلکه در چارچوب تصمیم‌گیری و هماهنگی با رهبر جمهوری اسلامی انجام می‌شود.

این در حالی است که کمتر از یک هفته پس از انعقاد تفاهم‌نامهٔ اسلام‌آباد میان ایران و آمریکا برای پایان‌دادن به جنگ، در پیامی منتسب به رهبر جمهوری اسلامی دربارهٔ تفاهم آمده بود که او «علی‌الاصول» نظر دیگری داشته است.

بیشتر در این باره:



چرا آمریکا می‌گوید نمی‌داند چه کسی در ایران تصمیم‌گیر است؟

موضع مجتبی خامنه‌ای تغییر کرده است؟

آقای علیجانی دربارهٔ اشارهٔ پزشکیان به تمایل رهبر جمهوری اسلامی برای خروج از وضعیت «نه جنگ نه صلح»، لزوماً به معنای تغییر رویکرد او به مذاکره نیست و باید به «افق معنایی» این تعبیر و ادبیات سیاسی حاکم بر جریان‌های تندرو در ماه‌های اخیر توجه کرد.

او می‌گوید: «در این مدت، یک کلیدواژه در ادبیات سیاسی جریان تندرو بیش از گذشته برجسته شده است: این‌که جمهوری اسلامی نه در میدان جنگ و نه از مسیر دیپلماسی قادر به شکست دادن دشمن نیست، بلکه باید کاری کند که دستگاه محاسباتی دشمن تغییر کند. از نگاه این جریان، تنها از این طریق می‌توان به وضعیت نه جنگ و نه صلح پایان داد».

این تحلیلگر می‌افزاید: «تغییر دستگاه محاسباتی دشمن نیز در این ادبیات، از مسیر ایجاد یک "ایران قدرتمند" دنبال می‌شود؛ همان مفهومی که در پیام‌های مجتبی خامنه‌ای نیز بر آن تأکید شده بود. در این چارچوب، جمهوری اسلامی نباید به چرخهٔ تکراری آتش‌بس، جنگ و دوباره آتش‌بس دل ببندد، بلکه باید با افزایش قدرت خود، طرف مقابل را به تغییر محاسباتش وادار کند».

به گفتهٔ آقای علیجانی، این رویکرد در واقع نوعی «دست بالاتر گرفتن در ادبیات جریان تندرو» است و حتی در این چارچوب ممکن است موضوعاتی مانند دستیابی به سلاح هسته‌ای، خروج از پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (ان‌پی‌تی) یا اتخاذ سیاست‌های دیگری برای افزایش قدرت بازدارندگی مطرح شوند؛ هرچند مجتبی خامنه‌ای مشخصاً به هیچ‌یک از این گزینه‌ها اشاره نکرده است.

لذا، این تحلیلگر تاکید می‌کند که این موضع می‌تواند نشانهٔ رادیکال‌تر شدن همان رویکرد پیشین باشد؛ رویکردی که بر افزایش قدرت و تغییر محاسبات دشمن، به‌جای امتیاز دادن در مذاکره، تأکید دارد.

بیشتر در این باره:

پاراگراف اول؛ ایران و آمریکا میان فشار، بازدارندگی و روزنه‌های مذاکره



زمان به نفع ایران است یا به ضررش؟

پس از برگزاری دو انتخابات آمریکا و اسرائیل، اکنون برخی سیاستمداران میانه‌رو و اصلاح‌طلب در ایران بر ضرورت پیشبرد مذاکره با آمریکا تاکید می‌کنند.

به عنوان نمونه، محسن میردامادی از چهره‌های اصلاح‌طلب در گفت‌وگو با روزنامهٔ «اعتماد» گفت تحولات اخیر در آمریکا، فرصتی تازه برای خروج ایران و آمریکا از چرخهٔ تقابل و حرکت به‌سوی توافق فراهم کرده است. او هشدار داد ایران نباید با مطالبات غیرواقع‌بینانه، رویکردهای «تحقیرآمیز» یا سنگ‌اندازی جریان‌های مخالف مذاکره در داخل کشور این فرصت را از دست بدهد.

میردامادی گفت: «امروز نیز باید اولویت خود را بر ترک تخاصم و سپس لایه‌برداری گام‌به‌گام از بسترهای پرشمار بی‌اعتمادی بگذاریم و در این میان، انتظارات اغراق‌آمیز و غیرعملی از مذاکرات نداشته باشیم».

اما آقای علیجانی می‌گوید که نتایج انتخابات آمریکا و اسرائیل گرچه در بلندمدت به نفع دیپلماسی است، اما در کوتاه‌مدت می‌تواند خطر تشدید تنش را افزایش دهد.

او می‌گوید که دولت‌های کنونی آمریکا و اسرائیل ممکن است دو ماه آینده را «فرصتی طلایی» برای پیشبرد «سیاست‌های تهاجمی» خود بدانند؛ به‌ویژه آن‌که هیچ‌یک نمی‌خواهند در موقعیت یک «رهبر شکست‌خورده» از میدان خارج شوند.

تفویض اختیار صرفا نوعی هماهنگی سیاسی است؟

بررسی قانون اساسی جمهوری اسلامی، اظهارات پزشکیان و پیشینهٔ تصمیم‌گیری دربارهٔ تفاهم‌نامهٔ اسلام‌آباد نشان می‌دهد که نمی‌توان ادعای او درباره دریافت اختیارات از مجتبی خامنه‌ای را کاملاً بی‌پایه دانست؛ هر چند که نمی‌توان آن را کاملاً نیز تایید کرد.

اما در مجموع، میان موافقت با مذاکره، تفویض اختیار برای پیشبرد مذاکرات و واگذاری اختیار تصمیم‌گیری نهایی تفاوت اساسی وجود دارد.

آنچه تاکنون از اظهارات علنی پزشکیان و دیگر مقام‌های جمهوری اسلامی به دست می‌آید، بیشتر نشان‌دهندهٔ وجود احتمالی نوعی «هماهنگی سیاسی» برای پیگیری مسیر دیپلماسی است و قدرت اصلی تصمیم‌گیری درباره مذاکره با آمریکا همچنان در دست رهبر جمهوری اسلامی و حلقهٔ امنیتی-نظامی اطراف اوست.

این مطلب بخشی از:

ایران | بایگانی | فراتر از خبر

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وب‌سایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.